

Тема: «Книга пісень» Г. Гейне (*«На півночі кедр одинокий...», «Коли розлучаються двоє...», «Не знаю, що стало зі мною»*): образ ліричного героя, фольклорні елементи. Утілення високого почуття кохання у віршах митця.

Мета: продовжити знайомство з творчістю Генріха Гейне; розвивати творче мислення учнів, критичне мислення, навички виразного читання поетичних творів; збагачувати й удосконалювати мовлення; розвивати читацькі інтереси учнів, виховувати вдумливого читача, повагу до духовних надбань людства.

Епіграф:

Книжка ця — то тільки урна з попелом мого кохання.
Г. Гейне

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Привітання.

Світ дивовижний вас вітає —
Всіх тих, хто вдумливо читає
І тих, хто любить мандрувати
Та прагне більше пізнавати.
Долати знань високі мури
Вас кличе світ літератури!

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Пригадати відомості про життя і творчість поета

<https://www.youtube.com/watch?v=y-gnRzACL8A>

2. Розгадування кроссенсу «Літературний портрет Г. Гейне».

Словникова робота. Кроссенс — це сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу. Слово «кроссенс» означає «перетин значень» і придумане за аналогією зі словом «кросворд».

-Подивіться на зображення, за якими поясніть про кого йтиме мова на уроці.

2. Робота з епіграфом:

- Про свою «Книгу пісень» Г. Гейне писав: «Книжка ця — то тільки урна з попелом мого кохання». Як ви розумієте слова поета?

III. ОГолошення теми й мети уроку. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель.

Як зазначають дослідники творчого доробку митця, Гейне насамперед «узяв від романтичної школи все життєздатне: зв'язок з народною творчістю... Він продовжив розпочате романтиками використання мотивів народної легенди й казки, розхитування канонів класичного віршування». А світової слави німецький поет зажив завдяки «Книзі пісень», виданої 1827р.

Титульна сторінка
«Книги пісень» Г. Гейне

«Книга пісень» є ліричною повістю, складові якої об'єднано спільною темою — темою кохання. У віршах збірки знайшли відображення переживання поета, пов'язані з почуттям нерозділеного кохання до кузини Амалії; дослідники творчості Гейне знаходять тут сліди й інших юнацьких захоплень. «З мого великого болю творю я пісні маленькі», — говорив поет. Однак велич Гейне-поета виявилася в тому, що в інтимно-ліричній темі, що є провідною для більшості віршів «Книги пісень», він зумів відобразити істотні риси свого сучасника — молодого людини 1810-1820-х рр.

Сьогоднішній урок ми присвяtimo вивченню віршів з цієї збірки.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Компаративний аналіз поетичного твору Г. Гейне «Самотній кедр на стромині...».

Вчитель. Шедевром поетичної творчості Г. Гейне став вірш «Самотній кедр на стромині...», уміщений у циклі «Ліричне інтермецо».

Саме цей твір можна вважати зразком романтичної поезії. Чому?

Виразне читання вірша «На півночі кедр одинокий...» у перекладі Л. Первомайського.

Бесіда

- ✓ Яке враження на вас справив вірш?
- ✓ Які почуття передає твір?
- ✓ Яка тема, ідея вірша?
- ✓ Що називають антитезою? Яку антитезу використано у вірші?
- ✓ Які ще художні засоби, окрім антитези, використано у творі? (

Робота в парах

Порівняйте різні переклади й переспіви вірша Г. Гейне «На півночі кедр одинокий...».

Який переклад вам сподобався найбільше? Чому? (Робота з текстом)

Переклад Л. С. Первомайського	Переклад М. Т. Рильського
Самотній кедр на стромині В північній стоїть стороні, І кригою, й снігом критий, Дрімає і мріє вві сні. І бачить він сон про пальму, Що десь у південній землі Сумує в німій самотині На спаленій сонцем скалі.	На півночі кедр одинокий В холодній стоїть вишині, І сніжною млою повитий, Дрімає і мріє вві сні. Він мріє про пальму чудову, Що десь у східній землі Самотньо і мовчки сумує На спаленій сонцем скалі.

Учитель.

- Чи можемо ми вважати вірш Г. Гейне «На півночі кедр одинокий...» зразком романтичної поезії?

Ніколи не зустрітися кедру і пальмі, ніколи не бути поету зі своєю коханою. Здавалося б, ми читаємо про звичайні події з життя людини. Але звичайне любовне розчарування переростає в трагедію самотності людини в бездуховному міщанському оточенні. Перед нами постають образи — символи самотності.

У німецькій мові сосна — чоловічого роду, тому вірш усе-таки про сосну й пальму. Щоб зберегти зміст, українські перекладачі дібрали слово кедр (близький родич сосни).

Але більше за всіх, здається, зберіг задум німецького поета Леонід Первомайський: він вдало показав самотність чоловіка, його сум за жінкою, яка могла б (сподівався він) розділити з ним радість життя, піднести його дух... Таким чином, кожен перекладач по-своєму відчуває поезію Гейне.

Для довідки. Слово «сосна» німецькою мовою чоловічого роду. Леонід Первомайський перекладає його словом «Кедр».

Сибірська сосна та сибірський кедр – одне й те саме дерево, тому така зміна видається можливою. Первомайський відзначає, що кедр самотній, говорить, що він дримає. Описуючи пальму, передає і її сум («сумує в німій самотині»). Вірш побудований на антитезі північ – південь.

Північ: Самотній кедр укритий кригою, снігом.

Південь: Південна земля, спалена сонцем скала.

Перекладачу вдалося передати образну систему, почуття, які вклав у цю поезію Гейне, а саме свій душевний неспокій, нещасливе кохання.

Образи кедра та пальми уособлюють чоловіка та жінку, які в розлуці і, можливо, ніколи не зустрінуться.

Епітети самотній кедр, німа самотинь, метафори дримає і мріє у вві сні, бачить сон, сумує розкривають тему нещасливого кохання.

Вірш «На півночі дикім» привертав увагу багатьох російських письменників.

Цей вірш можна назвати вільним перекладом. Поет змінив зміст оригіналу: він не взяв до уваги, що в німецькій мові «сосна» - чоловічого роду.

«Пустиня далекая» - це край «где солнца восход», «там есть горячий утес». Інший світ, спекотний, задушливий, і в ньому самотньо.

Образ сосни. Автор уособлює її – вона «дремлет», прикрашає її «ризою» - багатим одягом, важким від прикрас. Стоїть вона «одинокю». У тому немає щастя їй, і лише вві сні мріє про тепло, кохання.

Образ пальми. Вона недосяжна, «одна и грустна», «прекрасная». Епітети підкреслюють її самотність. Вірш викликає почуття жалю до ліричного героя.

Таким чином, кожен перекладач по-своєму відчуває поезію Гейне. У Первомайського це прагнення до коханої, неможливість здійснення мрії.

2. Виразне читання та аналіз вірша Г. Гейне «Коли розлучаються двоє».

Вчитель. Тема розлуки, прощання — центральна в циклі «Ліричне інтермецо». Кульмінацією її розвитку є вірш «Коли розлучаються двоє...», який немовби вихоплює зі щемливої сповіді ліричного героя циклу той момент у його стосунках із коханою, коли в них настає найважча пора — болісного, але неминучого розлучення.

(Виразне читання вірша)

Бесіда

- ✓ Що ви відчули під час прослуховування вірша? Над чим він змусив вас замислитися?
- ✓ Який настрій вірша? Чим він викликаний?
- ✓ Як у творі розкривається тема розлуки?
- ✓ Що порівнює поет у вірші?
- ✓ Чому розлука ліричного героя і його коханої не схожа на розставання інших пар?

Учитель. Ліричний герой любить і страждає через те, що кохана дівчина не відповідає йому взаємністю. Текст цього твору в перекладі Максима Славінського зацікавив Миколу Лисенка. Так у 1893 році народився чудовий романс, який набув слави істинно народної пісні.

3. Вірш «Не знаю, що стало зо мною...» (Пер. Л. Первомайського)

Учитель. Вірш «Не знаю, що стало зо мною.» належить до циклу «Знову на батьківщині» й присвячений казковій рейнській красуні Лорелей.

(виразне читання)

Слово вчителя. Лорелея – водяна німфа, красуня зі старовинної народної легенди. Своім чарівним співом Лорелея із високої стелі над Рейном заманювала на підводне каміння усіх, хто пропливав повз неї. Зачаровані сміливці пливли на голос і гинули, розбиваючись об скелі. У вірші Гейне чути відгомін німецької легенди про Лорелей.

➤ **Бесіда.**

- Яке враження справила на вас поезія?
- Який настрій поезії?
- Яка тема твору?
- Яка ідея твору?
- Як у вірші відобразилося захоплення Гейне фольклором?
- У чому символічність образу Лорелей?
- За жанром «Не знаю, що стало зо мною...» - любовна балада. Як будь – яка балада твір має свій сюжет. Які елементи сюжету можна виділити в ньому?

Учитель. Тема нерозділеного кохання у баладі набуває нових асоціацій, перетворюється на метафору стану душі ліричного героя. У старовинній легенді про Лорелей Гейне відчув аналогію до своєї любовної драми: його кохана, як Лорелей, втілює в собі згубну силу кохання, якою вона наділена проти своєї волі. Не кохана ліричного героя є причиною його мук. Як і не сама Лорелей є причиною загибелі рибалок та мандрівників, а саме нерозділене кохання – почуття незбагненне й загадкове, складне й містичне. Саме інтерпретацію Гейне старовинної легенди про Лорелей вважають кращою, найпоетичнішою у світовому красному писемстві. Вона стала в Німеччині народною піснею.

Сприйняття творів інших видів мистецтва *(Робота з репродукцією картини)*

1. Розгляньте репродукцію картини Людвіга Ланге «Скеля Лорелей на Рейні».
2. Що зображено на картині?
3. Чи збігається настрій вірша з настроєм картини?

Л. Ланге. Скеля Лорелей на Рейні

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ.

Завдання «Евристична бесіда»

- 1) Яким змальовано кохання у віршах, які ми сьогодні розглянули?
- 2) Якими рисами наділений ліричний герой?
- 3) Яким би ви зобразили символ кохання Г.Гейне?
- 4) Скласти сенкани «Гейне», «Книга пісень»

Заключне слово вчителя. Отже, «Книга пісень» Г. Гейне — це лірична сповідь закоханого нещасливого героя, який страждає не лише від нерозділених почуттів, а й від недосконалості світу. У його віршах відчутні фольклорні мотиви, що виражаються в народнопоетичних символах, пісенності та мелодійності.

VI. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити напам'ять поезію «Не знаю що стало зо мною...». Підготувати цікаві факти про Дж. Байрона.